

PASTARUOJU METU

Pastaruoju metu prabundu naktį, ir prabėga keletas panikos sekundžių, kol suvokiu, kas esu. Galėčiau, žinoma, pasakyti jums savo vardą, bet nepasakyčiau, su kuria savęs versija turiu reikalą.

Vieną naktį buvau tikra, kad guliu savo paauglystės metų lovoje. Beveik girdėjau jos metalinio rėmo girgždėjimą, mintyse peržiūrinėdama pamokų tvarkaraštį: *gamtos mokslai, istorija, menas*. Ši tikrovė buvo netvirta, iliuzija išsisklaidė, ir kelias neužtikrintumo akimirkas buvau visiškai niekas, paprasčiausiai žmogus, prisimenantis buvęs ta mergaite. Tada vėl tapau savimi, tąja aš, kuri egzistuoja dabar, guli savo lovoje mėlynais apmušalais pro langą plūstant jūros orui.

Tai buvo neįprasta. Kai pabundu, dažniausiai būnu niekas, tiesiog sąmonė, tamsoje bandanti sujungti visas atskiras dalis. Tai keista laisvojo plūduriavimo akimirka, savęs atirišimas nuo inkaro. Tai pertrauka, kaip sulaikytas kvėpavimas. Galiausiai jis atpalaiduojamas, plaučiai prisipildo oro, ir į mus ima plūsti pasaulis. Nuraminantis faktų įkėlimas. Perkrovimas. Aš sugrįžau.

PASTARUOJU metu negaliu perskaityti viso knygos puslapio. Dėmesys slysta nevaržomas. Mano pasirinkimai patepti kažkoku lubrikantu. Ketinu daryti viena, bet mano pašamonė nepastebimai nukreipia mane kitur. Ji turi man kitokių planų. Turėčiau stebėti. Turėčiau žiūrėti sau per petį, pasirengusi kitai grėsmei.

Nesiliauju pirkusi knygas. Žmonės nesiliauja man jas siuntę. Šios knygos tampa grėsme, jų stirtos sukrautos ant kiekvieno namuose esančio stalo, jos telkiasi nelyg pilietinių teisių netekę žmonės prieš riaušes. Sukrautos šalia mano darbo stalo, jos renka nerimą keliantį dulkių sluoksnį.

Pasiryžtu įrengti daugiau knygų lentynų, tačiau ir šis projektas manęs šalinasi. Juk galų gale aš labai užsiėmusi stebėjimu. Negaliu skirti tiek dėmesio, kad jis mane pasiglemžtų.

PASTARUOJU metu man niežti rankas iš noro ką nors veikti. Atardau Berto mokyklinių kelnių klešnių apatinį kraštą ir prismaigstau jį adatėlėmis, kur anksčiau buvo siūlė. Visiškai neverta pirkti naujų kelnių. Jos bus tinkamos vos mėnesį.

Jis taip greitai auga. Jau negaliu užsitempti jo sau ant kelių ir apsimyti rankomis. Mums kažkiek pavyksta taip apsikabinti, bet visuomet galūnės nusprūsta ir vienas iš mūsų ima raitytis nuo nepatogios kūno padėties. Abu trokštame tai jausti, jo kūną atsišliejusį į manąjį, bet nebeišlaikome pusiausvyros. Todėl atsisėdame vienas šalia kito, stengdamiesi atgaivinti atmintyje sąlyčio pojūtį.

Taigi užsiimu kelių kraštų siūlėjimu, prisimenu, kaip pirmą kartą to mokiausi – nuobodžiomis vasaros atostogų popietėmis siūlėdama veido rankšluosčius. Mano močiutė stebėdavo labai besistengiančias mano jaunas rankas ir kartodavo, kad dygsniuoti reikia švelniai, o ne sutraukiant siūlę. Neturiu traukti siūlo pernelyg stipriai, bet ir neturiu leisti, kad siūlė išskystų. Pagalvoju, gal smeigtukai galėtų būti atsakymas tam mano blaškymuisi. Galbūt galėčiau atsargiais dygsniais susiūti save, kad nesiblaškyčiau.

Pastarąjį dešimtmetį daugelis iš mūsų prisipildėme nuolat augančio atitrūkimo nuo gyvenimo jausmo. Atrodo, kad esame įstrigę nuolatinių pokyčių spąstuose ir neturime nė menkiausios galimybės jų įsisavinti. Atvilnijantys nauji ciklai, socialinių medijų tarškėjimas, į priešiškas stovyklas pasidalijusios mūsų šeimos: mus tarsi kas perskėlė pusiau, tada – suketvirčiavo, o dabar iš mūsų belikę kažkokios socialinės nuolaužos.

Jeigu egzistuotų šio amžiaus dvasia, ji būtų labai panaši į baimę. Jau daugelį metų mes bėgame kaip triušiai. Pastebime subaltavusią uodegėlę, perskaitome pavojaus signalą ir pasileidžiame bėgti, šmėkščiodami savo baltom uodegėlėm. Tai grandininė reakcija, siaubo upė, nesuvokiamai besiveržianti pirmyn, pagriebdama kitus išsigandusius, įsitempusius kūnus, kurie signalizuoja apie savo pavojų. Nėra vieno plėšrūno, nuo kurio reikėtų pabėgti; jų daug. Dabar mes užsiėmę bėgimu. Viskas yra labai skubu. Kasmet atrodo,

kad turime bėgti dar greičiau. Kito sprendimo nėra. Galime tik bėgti, panikuoti ir ištransliuoti savo baimes kitiems, o šie kaip veidrodžiai atspindės jas mums patiems.

Viskas šiame laike susimokę, kad mes jaustumės mažutėliai. Tarsi dalykų apimtis būtų užgožusi mus. Papildomai buvo atskleistas skaitmeninis pasaulio svoris, tarsi žvelgtume į Dievo veidą: mus pribloškė jo baisus sudėtingumas, jo akivaizdus didumas. Niekas nebūtų galėjęs mūsų tam paruošti. Dabar stengiamės išsaugoti išlikimo pamatus. Tai nesibaigiančios, nedėkingos pastangos. Kartais apima jausmas, kad kūrename milžinišką mašiną, kuri galų gale vis tiek mus praris. Mes pavargę. Esame visiškai išsekę žmonės, kurie nebegali atsipalaiduoti. Nebematome išeities.

Tuo tarpu sąmonės pakraštyje jaučiame tam tikrą trūkumą. Nelengva nusakyti žodžiais, tačiau tai yra tamsi, vidurnaktį apimanti baimė, aštrus sukrėtimas. Tai jausmas, kad tapome tokie atitrūkę nuo prasmės, kad net nežinome, kaip ją suvokti. Jaučiame tai, kai jaudinamės, jog negalime pažaboti savo materializmo. Jaučiame tai per savo išmaniųjų telefonų trauką, kuri labai panaši į priklausomybę. Pajuntame tai suvokę, kad gyvename uždaroje aplinkoje, vėdinamoje oro kondicionierių, bet vis dėlto nenorime pajusti oro sąlygų lauke.

Tokios yra kasdienės šito apraiškos. Stipriausiai tai jaučiame tada, kai ieškome žodžių sielvartui išreikšti, o randame vien lėkštybes, kai į eterį išrėkiame tamsiausių savo patirčių nuosėdas, bet neatsiranda žmogaus, norinčio tai išklaudyti. Kažką mes pametėme, kažkas pradingo iš gyvosios atminties: gebėjimas išreikšti tas patirtis, kurios apibūdina

žmoniją nuo tada, kai ji atsirado. Mes atsisakėme apeigų, lydėdavusių mus nuo gimimo iki mirties, ir dėl to didelė dalis mūsų patyrimų tapo žodžiais neišreiškiamais. Būname liudininkais tų įvykių, kiekvienas savyje, tylomis, sąmoningai atsiskyręs nuo draugų ir kaimynų, kurie elgiasi lygiai taip pat. Šitaip tylėdami mes prarandame šimtmečiais kauptą žinojimą, ištisų žmonių kartų bendrystę. Mus nuolat supa pokalbiai, ir vis dėlto visą laiką esame vieniši.

Vis labiau jaučiu, kad dingo dalis manęs, ta dalis, kuri geba nesipriešinti ateinantiems seisiniams pokyčiams, jausti juos, patirti ir integruoti, o ne paprasčiausiai valdyti. Su amžiumi pradedu jausti desperatišką to trūkumą. Manyje atsivėręs didžiulis ilgesys, kurį tik pradedu suprasti, – transcendentinės patirties, gylio, prasmės atradimo troškimas. Ne tik pasaulis turi pasikeisti, aš taip pat turiu pasikeisti. Turiu tapti minkštesnė, leisti, kad prasiplėstų mano griežtos empirinės ribos, atrasti savo esybės didesnę lankstumą. Siekiu to, ką poetas Johnas Keatsas vadino *neigiamu gebėjimu*, to subtilaus ir intuityvaus mąstymo būdo, leidžiančio mums gyventi „neužtikrintume, Paslapytėje, abejonėse, be jokio nervingo rėmimosi faktais ir protu“. Švelni pasaulio magija siūlo paguodą, bet aš nežinau, kaip ją priimti.

Praradau kažkokią esminę savo žinojimo dalį, kažkokį pagrindinį žmogišką jausmą. Be jo pasaulį jaučiu kaip per naktį nusistovėjusį vandenį iš čiaupo – beskonį ir su chemikalais, neturintį gyvybės. Esu kaip žaibas, ieškantis žemės. Aš nerami, mano galūnėse dilgčioja susikaupusi energija, amžinai sulaikoma nuo prisilietimo, išlydžio akimirkos. Ji renkasi manyje, tvenkiasi kaip audra, kuri

niekada neprakiūra. Man trūksta žodžių aprašyti tam neramiam pojūčiui, kuriuo apvelku stiklinį dalykų paviršių, bijodama to, kas slypi po juo. Man reikalingas geresnis kelias per šį gyvenimą. Noriu vėl būti pakerėta.

Kerai yra nedidelė nuostaba, kurią sustiprina prasmė, susižavėjimas, įstrigęs pasakos ir atminties voratinklyje. Jis palaikomas nedidelėmis, beveik homeopatinėmis pagarbios baimės dozėmis – tais paslėptais magijos pėdsakais, kuriuos aptinkame tik tada, kai jų ieškome. Tai jausmas, kad esame sujungti į vieną egzistencijos giją kartu su elementais, sudarančiais šią žemę, ir kad šiame tarpusavio ryšyje yra įkalinta jėga, mūsų suvokimo paribyje esantis virpulis. Tai užmiršti mūsų geologiniai tarpsluoksniai, nepagaunama dalelė, surišanti nepatvarią mūsų materiją: gebėjimas jausti kasdienybėje magiją, perduoti ją savo protais ir kūnais ir būti jos palaikomiems.

Be jos aš jaučiuosi, tarsi man trūktų kokios nors esminės maistinės medžiagos, kokio nors vitamino, kurį randame tik puredami savo pačių dirvą.

Man devyneri, galbūt dešimt metų, aš sėdžiu savo mamos automobilyje ant galinės sėdynės. Važiuojame per ūkio žemę, kuri prasideda ten, kur baigiasi mūsų kaimelis, ir aš galvoju: *Argi čia ne gražu?*

Man iš tiesų tai atrodė gražu. Kai už nugaros likdavo eilės identiškų namų, pokario metais pastatytų iš gelžbetonio plokščių, ir atsiverdavo laukai, viskas tapdavo žalia. Tiesa,

kad laukai buvo skurdūs ir dažnai užlieti vandens, apsodinti kopūstais, kur išdidžiai turseno varnos; tiesa, kad ten nebuvo iš tiesų puikių gamtovaizdžių, išskyrus kitoje Temzės upės pusėje, kur stovėjo Tilburio šiluminė elektrinė; bet tai buvo viskas, ką aš turėjau, mano nuosavas atviras dangus.

Kartais eidavome ten su mergaitėmis, kurias mano mama prižiūrėdavo po pamokų. Jeigu keliaudavai pro biblioteką ir išsirikiavusias parduotuves, pasiekdavi purve įspaustą vėžę, paliktą gilių traktoriaus padangų griovelį. Kartą pamaniau, kad matau ten barsuką, bet apžiūrėjus iš arčiau ir susijaudinusi bei ilgokai sėlinusi, paaiškėjo, kad pūpso vėjo išpūstas juodas šiukšlių maišas. Tačiau matėsi ir pėdsakai, kurie galėjo būti barsuko, bet, mano mamos manymu, greičiausiai priklausė dideliam šuniui. Tai neatbaidė manęs grįžti pėsčiomis atgal nešinai Paryžiaus tinko milteliais ir buteliu vandens ir pasidaryti jų atspaudus. Rezultatas buvo erzinančiai neįtikimas: dideli pėdsakai. Viskas, ką sužinojau, – kad tai galėjo būti šuo, barsukas arba sniego žmogus.

Ar toks gamtovaizdis turėjo priversti širdį plakti smarkiau? Atrodo, mano mama galvojo, kad taip, bent jau truputį. Kartais sekmadienį, jeigu turėdavome laiko, važiuodavome pro ten pas mano senelius, tolyn per pelkes ir žaliuojančius jas juosiančius griovius, ir sakydavome, kad važiuojame „gražiuoju keliu“. Ar griovius buvo galima laikyti gamta? Girdėjau, kad juose knibždėjo ungurių, ir žinojau, kad pelkėse buvo žiurkių, nes katė jų parnešdavo, storom ir rausvom kaip nykštys uodegom. Tai nebuvo tokia gamta, kokią matydavau sekmadieniais dokumentiniuose

filmuose. Mano gamta – dalykai, kurie egzistavo mano teritorijoje, – buvo tokia, kurią pamačiusios spiegia televizijos serialų moterys.

Prie apleistos mūsų vietinės asbesto gamyklos „British Uralite Works“ esančiame kanale gyveno kelios gulbės. Žmonės daugiau kalbėjo apie darbo praradimą nei apie tai, kas atsitiko ten dirbusiems žmonėms – apie ligą, turėjusią siaubingų padarinių daugelio vietos vyrų plaučiams. Mano mama, kuri negalėjo pakęsti ką nors veikti lauke, kažkodėl pasirinko eiti į tą vietovę pasigrožėti gamta. Pavasarį ten būdavo varlių kurkulių ir didžiulių gulbių suneštų lizdų, kuriuose stengdavomės pamatyti kiaušinius ir neišgąsdinti gulbių. Visi žinojo, kad jos pikto būdo. Ši vieta visada atrodė keistai – apsupta surūdijusio metalo ir spygliuotos vielos, laukinė gamta čia klestėjo. Per TV rodoma gamta buvo kilni, plati ir iš esmės esanti kitur, toli nuo mūsų. Mūsų egzistencija atrodė tokia neskoninga ir menka, palyginti su likusiu pasauliu.

Buvau tikra, kad buvo gražesnių vietovių. Pakeliui į Meidstono miestą buvo klinčių kalvos *Blue Bell Hill* atodanga, baltoji Doverio uola, atsidūrusi čia toli nuo jūros. Galvojau, kad tikrų tikriausiai tai yra pasaulinio lygio grožis, toks išraižytas ir esantis aukštai. Slapta vyliausi, kad ši uola galbūt yra garsi. Greitstone taip pat buvo paplūdimys žolių smailėmis apaugusiomis smėlio kopomis ir rausvais telininiais jūrų moliuskais nusagstytu krantu. Ten važiuodavome dukart per metus konvojumi, vingiuodamos per Kento grafystės kaimelius ir dainuodamos „The Quartermaster’s Store“. Kartą sėdėjome pasitiesusios škotiško audinio antklodes, mano mama gurkšnojo kavą iš savo mėlyno

termoso, ir aš pasakiau, kad kai užaugsiu, norėčiau gyventi prie jūros. Visi juokėsi.

„Tavo namai bus pilni smėlio“, – pasakė mama.

„Turėsi nuolat jį siurbti“, – antrino senelė.

Buvau suglumusi, nes mano senelė nesiliaudavo siurbliavusi namų, o mes gyvenome toli nuo bet kokio smėlio. Tačiau pamoką įsiminiau. Grožis yra nepraktiškas. Jis ne skirtas eiliniams žmogeliams kaip mes.

Buvo ir kitų dalykų, kurie man atrodė gražūs, tačiau jie, tvirtu mano įsitikinimu, neturėjo universalaus patrauklumo. Kibirėliai ruduojančių rožių žiedlapių, kuriuos išbarsčiau mūsų vasaros sode, kai bandžiau pasigaminti kvėpalų. Raudonos lemputės ant kaminų kitame upės krante, kurios iš ten švietė naktį. Gatvių žibintų šviesa, lėtai besiliejanti ant mano lovos užtiesalo atsarginiame miegamajame senelių namuose, kur mes persikraustėme tėvams išsiskyrus. Žinojau, kad formaliai tai nėra gražu, bet aš įžvelgiau magiją tame, kad išorinis pasaulis galėjo judėti kaip vaiduoklis per mano kambarį.

Nuostabiausia – gražiausia, ką kada nors esu mačiusi – įvyko vieną Naujųjų metų naktį, kai senelis pažadino mane papurtydamas iš miegų, kad iškiščiau galvą pro užpakalinį miegamojo langą ir stebėčiau fejerverkus Londone, – iki jų pasirodymo horizonte buvo likusi minutė. Kitą rytą svarsčiau, gal tai buvo sapnas, o jeigu ir taip, nenorėjau niekieno apie tai klausti. Tai buvo mano šventos relikvijos, mano liturgija, prisiminimų kolekcija, kurią saugojau, kad galėčiau vėliau peržiūrėti mintyse. Jie sukeldavo dilgčiojimą pilve, tarsi kažkas artėtų, kažkas galėtų atsitikti.

Kai buvau vaikas, mane būdavo labai lengva pakerėti, bet buvau neteisingai įsitikinusi, kad tai nereikšmingas, paprastos svarbos, gėdingas dalykas, kurio reikia atsisakyti skubant į suaugusiojo amžių.

Dabar galvoju, kaip man tai vėl atrasti. Pasirodo, kad galiausiai kerai neturi nieko bendra su grožiu – bent jau ne pagrindine objektyviąja prasme. Veikiau manau, kad kai buvau maža, jis kildavo iš gilaus mano santykio su aplinkiniu pasauliu, ypatingos patirties, kuri lydi atidų susitelkimą, ryšio, atsirandančio iš stebėjimo, pajutimo. Labai pasistenčiau, kad užgniaužčiau visus šiuos dalykus. Maniau turėjusi tai padaryti, kad suaugčiau. Tam prireikė ištisų metų pastangų, daugelį metų stropiai tai užmirštant. Niekada nesuvokiau, ko netenku.

Tačiau kerų neįmanoma sunaikinti. Jie kantriai laukia, kol mes prisiminsime, kad mums jų reikia. Dabar, kai pradėdau jų ieškoti, jie atsiranda: neryškūs, nutrukstantys, santūriai laukiantys manęs sugrįžtančios. Netikėtai sugautas saulės spindulys kitoje vitražo pusėje. Aukso spindesys upelio sąnašose. Žodžiai, šnabždami pro medžių lapus.

„Tegu aš išnyksiu, – rašė Simona Veil. – Kad ir kur būčiau, trikdau dangaus ir žemės tylą savo kvėpavimu ir širdies dūžiais.“

Štai šito aš ieškau: galimybės įsilieti į stichišką pasaulio tėkmę, jaustis įveikta, įsipinti į jo ataudus taip tobulai, kad kartais galėčiau užmiršti save.

Bet tai yra aukštas tikslas man, vos įstengiančiai priversti savo protą veikti.